

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ТАНЦЮ

УДК 792.82(477)

НЕ НАРОДНИЙ, АЛЕ ЗАСЛУЖЕНИЙ: МАЛОВІДОМІ СТОРІНКИ ТВОРЧОЇ БІОГРАФІЇ МИКОЛИ ТРЕГУБОВА

Чурпіта Тетяна Миколаївна,

<https://orcid.org/0000-0001-5412-404X>

кандидат педагогічних наук, доцент,

Київський національний університет культури і мистецтв,

nikolaschurpita@gmail.com

Мета статті – на основі аналізу архівних документів, періодичних видань та спеціальної літератури відтворити маловідомі сторінки творчого шляху заслуженого артиста УРСР Миколи Трегубова. **Методологія.** Автор підготував статтю із застосуванням історичних, історіографічних та аналітичних підходів. **Наукова новизна.** У статті вперше систематизовано творчий шлях Миколи Трегубова як виконавця та балетмейстера. Значну увагу приділено особливостям присвоєння почесних звань майстру. **Висновки.** М. Трегубов – особистість значна і неординарна, яка вписала багато яскравих сторінок в історію українського балету. Попри тернистий життєвий шлях, за спиною майстра залишилася ціла галерея неповторних балетів (перелік творів, поставлених М. Трегубовим, налічує понад 52 найменування), тонко відточених образів (понад 22 балетні партії). Незважаючи на це, вищі державні органи замінили почесне звання М. Трегубову з пропонуваного «Народний артист УРСР» на «Заслужений діяч мистецтв УРСР». Причиною цього може бути тільки робота балетмейстера на окупованій території під час Другої світової війни і його подальше перебування у таборі системи ГУЛАГ. Варто згадати й те, що протягом свого довгого творчого життя, працюючи на провідних посадах в оперних театрах України, М. Трегубов ніколи не належав до Комуністичної партії Радянського Союзу. Єдиною силою, яка спрямовувала майстра, була любов до величного мистецтва танцю. Ця спадщина має бути докладно вивчена молодим поколінням українських артистів і хореографів.

Ключові слова: Микола Трегубов; виконавська діяльність; соліст балету; танцівник; балетмейстер; балетний театр; педагог; почесне звання.

НЕ НАРОДНЫЙ, НО ЗАСЛУЖЕННЫЙ: МАЛОИЗВЕСТНЫЕ СТРАНИЦЫ ТВОРЧЕСКОЙ БИОГРАФИИ НИКОЛАЯ ТРЕГУБОВА

Чурпита Татьяна Николаевна,

<https://orcid.org/0000-0001-5412-404X>

кандидат педагогических наук, доцент, Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина,
nikolaschurpita@gmail.com

Цель статьи – на основе анализа архивных документов, периодических изданий и специальной литературы воссоздать малоизвестные страницы творческого пути заслуженного артиста УССР Николая Трегубова. **Методология.** Автор подготовил статью с применением исторических, историографических и аналитических подходов. **Научная новизна.** В статье впервые систематизирован творческий путь Николая Трегубова как исполнителя и балетмейстера. Значительное внимание уделено особенностям присвоения почетных званий мастеру. **Выводы.** Н. Трегубов – личность великая и неординарная, вписавшая множество ярких страниц в историю украинского балета. Несмотря на тернистый жизненный путь, за спиной мастера осталась целая галерея неповторимых балетов (перечень произведений, поставленных Н. Трегубовым, насчитывает более 52 наименований), тонко отточенных образов (более 22 балетных партий). Несмотря на это, высшие государственные органы заменили почетное звание Н. Трегубову с предлагаемого «Народный артист УССР» на «Заслуженный деятель искусств УССР». Причиной этому может быть только работа балетмейстера на оккупированной территории во время Второй мировой войны и его дальнейшее пребывание в лагере системы ГУЛАГ. Стоит вспомнить и то, что в течение своей долгой творческой жизни, работая на ведущих должностях в крупнейших оперных театрах Украины, Н. Трегубов никогда не принадлежал к Коммунистической партии Советского Союза. Единственной силой, которая направляла мастера, была любовь к великому искусству танца. Именно это наследие должно быть подробно изучено молодым поколением украинских артистов и хореографов.

Ключевые слова: Николай Трегубов; исполнительская деятельность; солист балета; танцовщик; балетмейстер; балетный театр; педагог; почетное звание.

NOT PEOPLE'S, BUT HONORED: THE LITTLE-KNOWN PAGES OF MYKOLA TREHUBOV'S CREATIVE BIOGRAPHY

Churpita Tetiana,

<https://orcid.org/0000-0001-5412-404X>

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Kiev National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

nikolaschurpita@gmail.com

The main objective of the study is to recreate the little-known pages of the creative path of Mykola Trehubov, Honored Artist of the Ukrainian SSR, on the basis of an analysis of the archival sources, periodicals and special literature. **Methodology.** The author has prepared an article using historical, historiographical and analytical approaches. **Scientific novelty.** In the article, for the first time, the creative path of Mykola Trehubov as a performer and choreographer has been systematized. Considerable attention has been paid to the peculiarities of awarding honorary titles to the master. **Conclusions.** Mykola Trehubov is outstanding and extraordinary personality, who contributed many bright pages to the history of the Ukrainian ballet. Despite the thorny life path, behind the master remained a gallery of unique ballets (a list of works by Mykola Trehubov, which includes more than 52 titles), finely honed images (more than 22 ballet parts). Despite this, the authorities replaced the honorary title of Mykola Trehubov from the proposed "People's Artist of the Ukrainian SSR" to "Honored Artist of the Ukrainian SSR". The reason for this can only be the choreographer's work in the occupied territory during World War II and his subsequent being in the camp of the Gulag system. It is worth recalling that during his long creative life, working in leading positions in the largest opera houses of Ukraine, Mykola Trehubov never belonged to the Communist Party of the Soviet Union. The only force that led the master, was the love to the great art of dance. This heritage should be studied in detail by a young generation of Ukrainian artists and choreographers.

Keywords: *Mykola Trehubov; performance; ballet soloist; dance; choreographer; ballet theatr; pedagogue; honorary title.*

Актуальність теми дослідження. Розвиток вітчизняної виконавської, балетмейстерської, педагогічної школи тісно пов'язаний з ім'ям Миколи Івановича Трегубова (1912–1997), більша половина творчого життя якого пройшла в Україні (1937–1997).

На жаль, практично непоміченими залишаються питання, пов'язані з професійним становленням майстра, роками творчості хореографа в Київському, Львівському, Одеському та Донецькому оперних театрах (1937–1970), особливостями перебування майстра в таборі системи ГУЛАГ (1945–1949), перипетіями присвоєння М. Трегубову почесних звань державою, його творчою діяльністю за межами Української РСР. Так, попри свою важливість для розуміння внеску діяча в національний культурологічний процес і розвиток балетного

мистецтва в Україні, всебічного дослідження спадщини М. Трегубова проведено ще не було.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про митця можна знайти відомості, хоча й досить фрагментарні, у спеціальних синтетичних працях: словнику-довіднику «Все о балете» (1966), енциклопедії «Балет» (1981), біобібліографічному довіднику «Хореографічне мистецтво України у персоналіях» (Туркевич, 1999). Згадки про діяльність М. Трегубова знаходимо в публікаціях О. Паламарчук (1996), В. Гайдабури (2009), С. Максименко (2015). Балетмейстерська діяльність хореографа другої половини ХХ ст. була проаналізована найбільш ґрунтовно в роботах М. Загайкевич (1978), Ю. Станішевського (2001), А. Терещенко (1989). Останнім часом з'явилася низка публікацій, присвячених М. Трегубову, що базуються на старих довідниках і, на нашу думку, не претендують на наукову новизну. Так, відтворено окремі періоди життя і творчості митця у працях Н. Захарчук (2003), Н. Миронюк (2015).

Мета дослідження – на основі аналізу архівних документів, періодичних видань та спеціальної літератури відтворити маловідомі сторінки творчого шляху заслуженого артиста УРСР Миколи Трегубова.

Виклад основного матеріалу. Життєвий шлях М. Трегубова розпочався 25 березня 1912 р. в м. Ставрополі. Попри те, що родина хлопця перебувала у вкрай скрутному становищі, в 1928 р. Трегубов закінчив неповну середню школу (Архів КНУКіМ, ф. Р1516, оп. 1 «Л», арк. 1; Архів КНУКіМ, ф. Р1516, оп. 2, арк. 1–2). Професійне становлення майстра відбувалось у Ленінграді протягом 1928–1937 рр. Закінчивши вечірні курси славетного хореографічного училища, 1930 року він успішно складає іспити і вступає на денне відділення закладу, де всебічно студіює танцювальне мистецтво під керівництвом кращих викладачів: В. Семьонова та В. Пономарьова. За роки навчання М. Трегубов проявив себе талановитим учнем, який, незважаючи на свій вік (розпочав професійне навчання у 16 років), зміг засвоїти складну техніку класичного, характерного й дуетного танців, набути акторського хисту, розвинути смак до сюжетів академічного репертуару та естетики хореодрами. Саме його рекомендували на головні ролі в балетах «Фадетта» й «Катерина». За часів свого учнівства М. Трегубов працював артистом балету і балетмейстером у низці культурно-мистецьких закладів Ленінграда. Два роки сценічної практики в Кіровському театрі та участь у балетах Р. Захарова, Л. Лавровського, виступи поряд із провідними балетними виконавцями того періоду розширили професійний світогляд М. Трегубова та дозволили йому в майбутньому стати майстром хореографічної справи (Красовская, 1989, с. 179).

У 1937 році Комітет у справах мистецтв направляє М. Трегубова до Київського державного академічного театру опери і балету ім. Т. Шевченка, де він обіймає посаду соліста балету (Архів КНУКіМ, ф. Р1516, оп. 1 «Л»). Тут майстер танцював протягом трьох сезонів (1937–1938, 1938–1939, 1939–1940). У цей час він стає енергійним учасником пошуків інтерпретацій зразків світової хореографічної спадщини, які здійснював оновлений балетний колектив. У театрі він виконував партії Блакитного птаха і принца Дезіре у «Сплячій красуні», графа Зігфріда в «Лебединому озері», хана Гірея в «Бахчисарайському фонтані»,

Полоненого в постановці балету «Кавказький полонений». За цей час діапазон його професійних можливостей постійно розширювався, у кожній сольній ролі танцівник шукав власний підхід до розкриття сценічного образу. У дуєтному танці він був надійним кавалером, виконавцем як класичних, так і характерних партій. Паралельно М. Трегубов працював асистентом балетмейстера в балетах «Спляча красуня» і «Бахчисарайський фонтан», консультантом і постановником танців у спектаклях «Піднята цілина» І. Держинського і «Русалка» О. Даргомижського. У центральних газетах 1930-х рр. з'являлися і позитивні, і критичні статті-рецензії на виступи М. Трегубова, що свідчить про інтерес до творчості артиста з боку тогочасної преси. Найбільшу увагу було приділено ролі принца Дезіре зі «Сплячої красуні», хана Гірея і Полоненого в драм-балетах «Бахчисарайський фонтан» і «Кавказький полонений» (Дніпров, 1938).

У 1940 році київський Комітет у справах мистецтв України направив М. Трегубова на роботу до Львівського державного театру опери та балету, де, починаючи з 1939 року, поступово формувався творчий колектив (Архів КНУКіМ, ф. Р1516, оп. 1 «Л», арк. 2). Традиції балетного театру в Галичині були зовсім молодими, тож на танцівників і балетмейстерів чекала копітка й наполеглива праця. М. Трегубов керував балетною трупю, виконував провідні партії у спектаклях «Дон Кіхот», «Червоний мак» і ставив окремі номери в оперних виставах «Тихий Дон», «Травіата», «Кармен», які схвально оцінювали місцеві рецензенти. Перший сезон у львівському театрі для митця був творчо насиченим і вдалим.

Агресія гітлерівської Німеччини проти Радянського Союзу 22 червня 1941 р. змусила М. Трегубова самотужки залишити Львів у пошуках порятунку. Митарства артиста закінчилися полонем і поверненням до Львівського оперного театру, де протягом кінця грудня 1942 – середини червня 1944 рр. творчий доробок митця досягнув повноти свого вияву (ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного, ф. 1, оп. 24, спр. 4373).

В особі М. Трегубова балетна трупа театру дістала фахівця з класичного танцю, виконавська майстерність якого набула високої філігранності, балетмейстера-постановника з власним індивідуальним стилем, педагога-наставника молодих артистів балету. За час роботи в театрі (18 місяців) він створив лібретто і здійснив постановку балетної вистави «Серпанок П'єретти» на музику Е. Донаньї та інших композиторів в обробці Л. Туркевича, окремі номери в операх «Кавалерія Рустікана» П. Масканьї, «Продана наречена» Б. Сметани, «Ноктюрн» М. Лисенка, «Маргарета» Ш. Гуно і в опереті «Пташник із Тіроля» К. Целлера, готував збірні концертні програми («Строкатий вечір»), брав участь у мистецьких заходах. Його виконавський талант розкрився в партіях іскрометного Базиля в «Дон Кіхоті», Фреда у «Серпанку П'єретти», Пер Гюнта в однойменному балеті, у сценах одноактівки «Вальпургієва ніч» з опери «Маргарета». Створюючи образи персонажів, М. Трегубов знаходив несподівані акторські рішення, що підкреслювали індивідуальність їхніх характерів. Театральні оглядачі з інтересом спостерігали за роботою майстра й широко висвітлювали його балетмейстерську і виконавську діяльність на газетних шпальтах (Пастернакова, 1942).

Силами М. Трегубова і його колег балетний сектор театру перетворився на самостійну творчу одиницю, здатну створювати якісні вистави європейського зразка, формуючи тим самим високі театральні смаки глядачів, але після зайняття Львова радянськими військами майстер вимушено продовжив свою професійну діяльність уже в Державному ансамблі пісні і танцю, підтримуючи своїм мистецтвом бойовий дух воїнів на фронтних дорогах Європи.

Попри те, що в постановках митця не було жодного ідеологічного підтексту, «львівський» доробок М. Трегубова був розцінений як робота на ворога. 1 грудня 1945 року артиста засудили на п'ять років перебування у Волзькому ВТТ. Скрутне становище не зламало творчий дух майстра навіть у ГУЛАГу. Там він увійшов до творчого складу Центрального театрального ансамблю КВО Волгобуду, де художнім керівником був С. Радлов. Видатний режисер зумів організувати першокласний колектив, який і вдень, і вночі ніс світло мистецтва до похмурого табору, за що дістав щиру любов глядача.

В ансамблі М. Трегубов був танцівником, балетмейстером, завідуючим постановочною частиною, а також виступав у ролі драматичного артиста. Він відзначився як постановник танців і виконавець ролі Миловзорова у виставі «Без вини винні» О. Островського, здійснював балетмейстерську роботу в пушкінському концерті «Борис Годунов». Хореографу довелося виконувати драматичні ролі у виставі «Фатальний спадок» О. Штейна. В одноактному комічному балеті «Арлекін-рознощик» на музику Й. Штрауса М. Трегубов був одним із виконавців балетних партій і поставив танцювальну частину концерту, зокрема циганський номер (Гайдабура, 2009, с. 217–219, с. 76, с. 207, с. 64–65, с. 163–164). Без балетмейстерського таланту М. Трегубова не обійшлося й у композиції балету «Бахчисарайський фонтан» Б. Асаф'єва. Так, своєю роботою майстер неодноразово виділявся, високо поцінювався адміністрацією і художнім керівництвом табірної колективу.

М. Трегубову пощастило більше, ніж іншим репресованим діячам культури й мистецтва. Після чотирирічного перебування в ГУЛАГу (1945–1949) він повернувся в Україну і згідно з наказом № 53 від 18 квітня 1950 року був зарахований до Львівської опери на посаду балетмейстера-постановника (Архів КНУКіМ, ф. Р1516, оп. 2, арк. 3).

Разом із композитором А. Кос-Анатольським М. Трегубов розпочав складну роботу зі створення мальовничого танцювального полотна – балету «Хустка Довбуша» (1951), присвяченого героїчній визвольній боротьбі західноукраїнських селян проти польських гнобителів під проводом легендарного ватажка Олекси Довбуша (Терещенко, 1989, с. 29). У кращих танцювальних сценах спектаклю він синтезував класичну хореографію і специфічні форми гуцульського танцю, створивши повнокровні людські характери. Прем'єра нового балету була безпрецедентною подією в мистецькому житті молодого Львівського театру, адже ознаменувала перше широке й багатогранне використання в балетній практиці своєрідного гуцульського фольклору. Критики розповідали про вкрай плідну співпрацю авторів, режисерів балету та колективу артистів («Хустка Довбуша». Прем'єра..., 1951). Основні прорахунки першої редакції балету М. Трегубов

спробував виправити у новому варіанті постановки (1953 р.), який «безсумнівно, став ціліснішим і переконливішим» (Терещенко, 1989, с. 30), зайнявши почесне місце в репертуарі театру.

Важливу роль у процесі пошуку нових сценічних рішень зіграли львівські версії балетів «Мідний вершник» Р. Глієра та «Юність» М. Чулакі (1951). Балети М. Трегубова запам'яталися глядачам новими й цінними хореографічними рішеннями, успішними танцювальними епізодами та цікавими акторськими роботами. В обох постановках майстер приділив основну увагу почуттям простих людей, які відтворив у ліричних дуетах і трагічних сценах, точно доніс основну ідею лібретто й музики, досяг образності й виразності танцю, його нерозривного зв'язку з пантомімою. М. Трегубов зміг знайти для кожного персонажу індивідуальні, тільки для нього характерні рухи. Кожен епізод вистави ставав наступним етапом, який розвивав образ дійової особи (Котляревський, 1952).

Через те, що в обох постановках М. Трегубова найбільше цікавив внутрішній світ героїв, а не ідеологічне підґрунтя сюжету, хореографа неодноразово критикували, але це тільки спонукало митця до пошуку нової хореографічної лексики та оригінальних сценічних рішень.

Так, 1952 року головний балетмейстер М. Трегубов збагатив репертуар балетної трупи Львівського театру трьома постановками: редакція «Сплячої красуні» відзначилася святковістю, вдалимими сольними та ансамблевими танцями, «Фадетта» – мізансценами в пантомімах, грою комедійних персонажів і вдалим вибором артистів, а «Алі-Батир» – масовими сценами, в яких відчувався національний колорит оригінального твору, що повною мірою розкрив таланти М. Трегубова як постановника і науковця-дослідника. Музикальність, балетмейстерська винахідливість, високий художній смак і щедрість танцювальних барв характеризували його інтерпретації.

Загалом протягом 1950–1958 рр. М. Трегубов здійснив постановку понад 20 балетних вистав, серед яких балети класичної спадщини, оригінальні національні балети на музику українських композиторів, інсценізації балетів за творами О. Пушкіна тощо (Балет, 1981, с. 532–533). Ця плідна праця не залишилася без уваги керівництва, і з вересня 1955 року тодішній директор театру В. Мілевський розпочав підготовку документів щодо присвоєння головному балетмейстеру М. Трегубову почесного звання «Заслужений артист УРСР». У характеристиках, підписаних директором театру, начальником Обласного управління культури Я. Вітошинським, відзначалися висока культура, плідна співпраця з композиторами, активна громадська та педагогічна діяльність балетмейстера-постановника, його професіоналізм.

Відповідно до вищенаведеного в. о. міністра культури В. Білозуб перед Президією Верховної Ради УРСР зазначив, що Міністерство вважає, що М. Трегубов заслуговує на присвоєння почесного звання заслуженого артиста Української РСР, яке майстер і отримав 26 жовтня 1956 р. (ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного, Ф. 1, Оп. 24, Спр. 5150).

У 1958 р. за невідомих обставин М. Трегубов залишає роботу у Львові й переїжджає до Одеси, де працює головним балетмейстером місцевого

оперного театру протягом 1958–1970 рр. Після постановки «Блакитної стрічки» Р. Свірського він узявся за балет «Торжество любові» Ю. Знатокова (1959 р.), цікаві танцювальні епізоди якого відтворювали життя радянської молоді. А новаторська і по-справжньому сучасна музика балету «Берег Надії» А. Петрова (1963 р.) дала можливість майстру знайти оригінальні хореографічні засоби, що переконливо розкрили характери і стосунки відважного юнака-рибалки та його коханої. Як зазначав Ю. Станішевський, «танець – яскравий і образний, породжений музикою, торжествує у спектаклі» (Станишевский, 1964).

М. Трегубов першим у республіці поставив «Спартак» А. Хачатуряна (1962 р.) та «Отелло» А. Мачаваріані (1964 р.). Хореографа не зупинили скромні можливості театру для здійснення таких масштабних полотен. Головну увагу в постановці було приділено розкриттю емоційних образів видатних героїв, чому допомагали сольні варіації і масові сцени кордебалету. Роботи одеського балетмейстера були оригінальними (у партитурах відкривалися усі купюри) та динамічними. Цікаво, по-своєму підійшов М. Трегубов до втілення українських балетних творів, які до нього не були достатньо представленими на балетній афіші театру. Прикладом цьому є «Лісова пісня» М. Скорульського в оригінальній інтерпретації майстра (1962 р.) (Там само).

Враховуючи численні успіхи М. Трегубова в галузі оперного і балетного мистецтва України, керівництво Одеської опери звернулося до державних органів із клопотанням про присвоєння балетмейстеру звання «Народний артист УРСР». У характеристиці, підписаній директором театру Л. Богдановичем та головним диригентом Я. Воцаком від 11 березня 1964 року, особливо відзначався талант майстра, його досягнення як лібреттиста та постановника балетів, що були представлені на Декаді українського мистецтва і літератури у Москві («Торжество любові», «Чорне золото»), були позитивно оцінені активна суспільна та педагогічна діяльність М. Трегубова, його беззаперечний авторитет у театральному середовищі. У рекомендації наголошувалося на тому, що він «є одним із провідних балетмейстерів республіки» (ЦДКФФА України імені Г.С. Пшеничного, ф. 1, оп. 24, спр. 5150). Як висновок, засідання Художньої ради Одеської опери постановило: подати клопотання про присвоєння звання «Народний артист УРСР» головному балетмейстеру М. Трегубову (протокол № 2 від 11 березня 1964 р.) (Там само).

Незважаючи на вищенаведене, Міністерство культури УРСР в особі Р. Бабійчука зробило подання до Президії Верховної Ради УРСР щодо присвоєння М. Трегубову тільки почесного звання «Заслужений діяч мистецтв УРСР» (протокол № 14–249–119 від 1 квітня 1964 р.). Звернення міністерства було схвалено, і відповідно до наказу Президії Верховної Ради УРСР від 9 квітня 1964 р. М. Трегубов став заслуженим діячем мистецтв УРСР (Там само).

Наукова новизна. У статті вперше систематизовано творчий шлях Миколи Трегубова як виконавця та балетмейстера. Значну увагу приділено особливостям присвоєння почесних звань майстру.

Висновки. М. Трегубов – особистість значна і неординарна, яка вписала багато яскравих сторінок в історію вітчизняного балету. Попри тернистий життєвий

шлях, за спиною майстра залишилася ціла галерея неповторних балетів (перелік творів, поставлених М. Трегубовим, налічує понад 52 найменування), тонко відточених образів (понад 22 балетні партії). Незважаючи на це, вищі державні органи замінили почесне звання М. Трегубову з пропонуваного народного на заслуженого. Причиною цього може бути тільки робота балетмейстера на окупованій території під час Другої світової війни і подальше чотирирічне перебування у таборі системи ГУЛАГ. Варто згадати й про те, що протягом свого довгого творчого життя, працюючи на провідних посадах в оперних театрах України, М. Трегубов ніколи не належав до Комуністичної партії Радянського Союзу. Єдиною силою, яка спрямовувала майстра, була любов до величного мистецтва танцю.

Попри віднайдені матеріали, питання, що стосуються гастрольної діяльності М. Трегубова за межами УРСР та його педагогічної роботи, потребують нових наукових пошуків.

Бібліографічні посилання

Архів КНУКіМ. Ф. Р1516. Оп. 1 «Л». Спр. 195. Арк. 1–3.

Архів КНУКіМ. Ф. Р1516. Оп. 2. – Спр. 2623. – Арк. 1–4.

Балет: енциклопедія / гл. ред. Ю. Григорович. Москва: Советская энциклопедия, 1981. 623 с.

Все о балете: словарь-справочник / сост. Е. Суриц. – Москва-Ленинград: Музыка, 1966. 454 с.

Гайдабура В. *ГУЛАГ і світло театру: листи із зони Сергія та Анни Радлових (1946–1953)*. Київ: Факт, 2009. 240 с.

Дніпров К. «Бахчисарайський фонтан» – новий спектакль у столичному театрі. *Літературна газета*. 1938. 18 травня.

Загайкевич М. *Драматургія балету*. Київ: Наукова думка, 1978. 257 с.

Захарчук Н. *Творча концепція балетмейстера Миколи Трегубова. Мистецтвознавчі записки*. 2013. Вип. 24. С. 218–226.

Котлярєвський А. «Юність». Нова вистава у Львівському театрі опери та балету. *Вільна Україна*. 1952. 22 січня.

Красовская В. *Ваганова*. Ленинград: Искусство, 1989. 223 с.

Максименко С. *Український театр у Львові в період німецької окупації: 1941–1944*. Львів, 2015. 324 с.

Миронюк Н. *Постановки М. Трегубова за межами України. Динаміка розвитку вищої хореографічної освіти як складової художньої культури України: зб. матер. Всеукр. наук-практ. конф.* Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2015. С. 121–122.

Паламарчук О. *А музи не мовчали*. Львів: Зерна, 1996. 96 с.

Пастернакова М. Вистава «Пер Гінта» у Львові. *Краківські вісті*. 1942. 24 лютого.

Станишевський Ю. *Жизнь в танце. Знамя коммунизма*. 1964. 26 сентября. С. 3.

Станишевський Ю. *Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: історія і сучасність*. Київ: Музична Україна, 2002. 736 с.

- Терещенко А. *Львівський театр опери та балету імені Івана Франка: піввіковий творчий шлях*. Київ: Музична Україна, 1989. 208 с.
- Туркевич В. *Хореографічне мистецтво у персоналіях: біобібліографічний довідник*. Київ, 1999. 224 с.
- «Хустка Довбуша». Прем'єра балету лауреата Сталінської премії А. Кос-Анатольського у Львівському театрі опери та балету. *Вільна Україна*. 1951. 31 березня.
- ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 4373. – Арк. 61–66.
- ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 5150. – Арк. 61–66.

References

- Arkhiv KNUKiM* [Archive of Kyiv National University of Culture and Arts]. F. R1516, D. 1“L”, С. 195, P. 1–3 [in Russian].
- Arkhiv KNUKiM* [Archive of Kyiv National University of Culture and Arts]. F. R1516, D. 2, С. 2623, P. 1–4 [in Russian].
- Grigorovich, Yu. (Ed) (1981) *Balet: entsiklopediya* [Ballet: encyclopedia]. Moscow. : Sovetskaya Entsiklopediya. [in Russian].
- Haidabura, V. (2009). *HULAH i svitlo teatru: Lysty iz zony Serhiia ta Anny Radlovykh (1946–1953)* [Gulag and theatre light: Letters from the zone of Serhii and Anna Radlovs (1946–1953)]. Kyiv: Fakt.
- Dniprov, K. (1938). «Bakhchysaraiskyi fontan» – novyi spektakl u stolychnomu teatri / K. Dniprov [“The Fountain of Bakhchisaray” – a new performance in the capital’s theatre]. *Literaturna hazeta*, May 18. [in Ukrainian].
- Zahaikevych, M. (1978). *Dramaturhiia baletu* [Dramaturgy of the ballet. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
- Zakharchuk, N. (2013). *Tvorcha kontseptsii baletmeistera Mykoly Trehubova* [Creative concept of ballet master Mykola Trehubov]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, 24, 218–226. [in Ukrainian].
- Kotliarevskiy, A. (1952). «Iunist». Nova vystava u Lvivskomu teatri opery ta baletu [“Youth”. A new performance in the Lviv Opera and Ballet Theatre]. *Vilna Ukraina*, January 22. [in Ukrainian].
- Krasovskaia, V. (1989). *Vahanova* [Vaganova]. Leningrad: Iskusstvo [in Russian].
- Maksymenko, S. (2015). *Ukrainskyi teatr u Lvovi v period nimetskoï okupatsii (1941–1944)* [The Ukrainian Theatre in Lviv during the German Occupation (1941–1944)]. Lviv [in Ukrainian].
- Myroniuk, N. (2015). *Postanovky M. Trehubova za mezhamy Ukrainy* [Stagings of M. Trehubov outside Ukraine]. Proceedings from *Dynamika rozvytku vyshchoi khoreohrafichnoi osvity yak skladovoi khudozhnoi kultury Ukrainy* Kyiv: Kievan national university of culture and arts. P. 121–122. [in Ukrainian]
- Palamarchuk, O. (1996). *A muzy ne movchaly* [And the Muses were not silent]. Lviv: Zerna [in Ukrainian].

- Pasternakova, M. (1942). Vystava «Per Hinta» u Lvovi [“Peer Gynt” performance in Lviv. *Krakovski visti*, February 24 [in Ukrainian].
- Stanyshchyskyi, Yu. (1964). Zhyzn v tantse [Life in dance]. *Znamya kommunizma*, September 26, 3 [in Russian].
- Stanishevskyi, Yu. (2002). *Natsionalnyi akademichnyi teatr opery ta baletu Ukrainy imeni Tarasa Shevchenka: Istoriia i suchasnist* [The National Academic Theatre of Opera and Ballet of Ukraine named after Taras Shevchenko: History and Modernity]. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Suryts, E. (1966). *Vse o baleti: slovar-spravochnyk* [All about ballet: vocabulary-directory]. Leningrad: Muzyka [in Russian].
- Tereshchenko, A. (1989). *Lvivskiy teatr opery ta baletu imeni Ivana Franka: Pivvikoviy tvorchy shliakh* [The Lviv Opera and Ballet Theater named after Ivan Franko: The half-century creative way]. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Turkevych, V. (1999). *Khoreografichne mystetstvo u personaliiakh: biobibliografichnyi dovidnyk* [The choreographic art of Ukraine through personalities: bibliographical guide]. Kyiv: Biografichnyi instytut NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- «Khustka Dovbusha». Premiera baletu laureata Stalinskoi premii A. Kos-Anatolskoho u Lvivskomu teatri opery ta baletu [A premiere of the ballet of the winner of the Stalin Prize of A. Kos-Anatolsky at the Lviv Opera and Ballet Theatre]. (1951). *Vilna Ukraina*, March 31. [in Ukrainian].
- Tsentralnyi derzhavnyi kinofotofonoarkhiv Ukrainy imeni H. S. Pshenychnoho*. [Central State Film, Photo, and Sound Archive of Ukraine named after H.S. Pshenychnyi]. F. 1, D. 24, C. 4373, P. 61–66 [in Ukrainian].
- Tsentralnyi derzhavnyi kinofotofonoarkhiv Ukrainy imeni H. S. Pshenychnoho*. [Central State Film, Photo, and Sound Archive of Ukraine named after H.S. Pshenychnyi]. F. 1, D. 24, C. 5150, P. 61–66 [in Ukrainian].

© Чупніма Т. М., 2018

Стаття надійшла до редакції 15.02.2018